

Kânûn-ı Esâsî

1876

ekitap.ayorum.com

Kânûn-ı Esâsî
1876

İÇİNDEKİLER

* Kânûn-ı Esâsî	5
Tebaaı Devleti Osmaniyenin hukuku umumiyesi	6
Vükelâyı Devlet	9
Memurin	12
Meclisi Umumi	13
Heyeti Âyan	16
Heyeti Mebusan	18
Mehakim	21
Divanı Âli	23
Umuru Maliye	24
Vilâyat	26
Mevaddı Şetta	27
7 ZİLHİCCE TARİHLİ KANUN-I ESASÎ'NİN BAZI MEVADD-I MUADDELESİNE DAİR KANUN	30
Heyeti Âyân Kararnamesi	30
Mevadd-ı Muaddele	31
KANUNU ESASÎ'NİN 5 ŞABAN 1327 TARİHLİ 7, 35 VE 43'ÜNCÜ MEVADD-I MUADDELESİNİ MUADDİL KANUN	38
7 ZİLHİCCE 1293 TARİHLİ KANUN-I ESASÎ'NİN 102'NCİ MADDESİ İLE 2 RECEP 1332 TARİHLİ 7'İNCİ VE 43'ÜNCÜ MEVADD- I MUADDELESİNİ MUADDİL KANUN	39
KANUN-I ESASÎ'NİN 5 ŞABAN 1327 TARİHLİ 76'INCI MADDE-İ MUADDELESİNİ MUADDİL KANUN	40

KANUN ESASİNİN 26 REBİÜLEVVEL 1333 TARİHLİ 7'İNCİ MADDE-İ
MUADDELESİNİN TADİLİ İLE 2 RECEP 1332 TARİHLİ 35'İNCİ
MADDEİ MUADDELESİNİN TAYYI HAKKINDA KANUN 41

7 ZİLHİCCE 1293 TARİHLİ KANUN-I ESASÎ'NİN 72'NCİ MADDESİNİ
MUADDİL KANUN 42

KANUN ESASİNİN 69'UNCU MADDESİNİ MUADDİL KANUN 42

* Kânûn-ı Esâsî

7 zilhicce 1293 (1876) Memaliki Devleti Osmaniye

MADDE 1.- Devleti Osmaniye memalik ve kitaati hazırayı ve eyalâtı mümtazeyi muhtevi ve yekvücut olmağla hiç bir zamanda hiç bir sebeble tefrik kabul etmez.

MADDE 2.- Devleti Osmaniye'nin paytahtı İstanbul şehridir ve şehri mezkurun sair bilâdı osmaniyeden ayru olarak bir gûne imtiyaz ve muafiyeti yoktur.

MADDE 3.- Saltanatı seniyei osmaniye hilâfeti kübrayı islâmiyeyi haiz olarak sülalei âli Osmandan usulü kadimesi veçhile ekber evlada aittir.

MADDE 4.- Zatı hazireti padişahi hasbel hilâfe dini islâmın hamisi ve bilcümle tebeai osmaniye'nin hükümdar ve padişahıdır.

MADDE 5.- Zatı hazireti Padişahinin nefsi hümayunu mukaddes ve gayri mesuldür.

MADDE 6.- Sülalei âli osmanın hukuku hürriye ve emval ve emlâki zatiye ve madâmelhayat tahsisatı maliyeleri tekafülü umumi tahdındadır.

MADDE 7.- Vükelanın azil ve nasbı ve rütbe menasıp tevcihi ve nişan itası ve eyalâtı mümtazenin şeraiti imtiyaziyelerine tevfikân

icrayı tevcihatı ve meskûkat darbı ve hutbelerde namının zikri ve düveli ecnebiye ile muahedat akdi ve harb ve sulh ilânı ve kuvvei berriye ve bahriyenin kumandası ve hareketı askeriye ve ahkâmı şeriye ve kanuniyenin icrası ve devairi idarenin muamelatına müteallik nizamnamelerin tanzimi ve mücazaatı kanuniyenin tahfifi veya affı ve meclisi umuminin akt ve tatili ve ledeliktiza heyeti mebusanın azası yeniden intihap olunmak şartile feshi hukuku mukaddesei Padişahi cümlesindendir.

Tebaaı Devleti Osmaniyenin hukuku umumiyesi

MADDE 8.- Devleti Osmaniye tabiyetinde bulunan efradın cümlesine herkangi din ve meshepten olur ise bila istisna Osmanlı tabir olunur ve osmanlı sıfatı kanunen muayyen olan ahvale göre istihsal ve izae edilir.

MADDE 9.- Osmanluların kâffesi hürriyeti şahsiyelerine malik ve aherin hukuku hürriyetine tecavüz etmemekle mükelleftir.

MADDE 10.- Hürriyeti şahsiye her türlü taarruzdan masundur. Hiç kimse kanunun tâyin ettiği sebep ve suretten maada bir bahane ile mücazat olunamaz.

MADDE 11.- Devleti Osmaniyenin dini dini islâmdır. Bu esası vikaye ile beraber asayışı halkı ve adabı umumiyeyi ihlâl etmemek şartile memaliki osmaniyede maruf olan bilcümle edyanın serbestii icrası ve cemaatı muhtelifiye verilmiş olan

imtiyazatı mezhebiyenin kemakân cereyanı Devletın tahdi himayetindedir.

MADDE 12.- Matbuat kanun dairesinde serbesttir.

MADDE 13.- Tebaai osmaniye nizam ve kanun dairesinde ticaret ve sanat ve felahet için her nevi şirketler teşkiline mezundur.

MADDE 14.- Tebaai osmaniyeden bir veya bir kaç kişinin gerek şahıslarına ve gerek umuma müteallik olan kavanin ve nizamata muhalif gördükleri bir maddeden dolayı işin merciine arzuhal verdikleri gibi meclisi umumiye dahi müddei sıfatile imzalı arzuhal vermeğe ve memurinin ef'alinden iştikâye selahiyetleri vardır.

MADDE 15.- Emri tedris serbestir. Muayyen olan kanuna tebaiyet şartile her osmanlı umumi ve hususi tedrise mezundur.

MADDE 16.- Bircümle mektepler Devletın tahtı nezaretindedir. Tebaai osmaniyeenin terbiyesi bir siyakı ittihat ve intizam üzere olmak için iktiza eden esbaba teşebbüs olunacak ve mileli muhtelifenin umuru itikadiyelerine müteallik olan usulü talimiyeye halel getirilmeyecektir.

MADDE 17.- Osmanlıların kâffesi huzuru kanunda ve ahvali diniye ve mezhebiyeden maada memleketin hukuk ve vezaifinde mütesavidir.

MADDE 18.- Tebaai osmaniyeinin hidematı devlette istihdam olunmak için devletin lisanı resmisi olan türkçeyi bilmeleri şarttır.

MADDE 19.- Devlet memuriyetinde umum tebaa ehliyet ve kabiliyetlerine göre münasip olan memuriyetlere kabul olunurlar.

MADDE 20.- Tekalifi mukarrere nizamâtı mahsusasına tevfikân kaffei tebaa beyninde herkesin kudreti nisbetince tarh ve tevzi olunur.

MADDE 21.- Herkes usulen mutasarrıf olduğu mal ve mülkten emindir. Menafii umumiye için lüzumu sabit olmadıkça ve kanunu mucibince değer bahası peşin verilmedikçe kimsenin tasarrufunda olan mülk alınamaz.

MADDE 22.- Memaliki Osmaniyede herkesin mesken ve menzili taarruzdan masundur. Kanunun tâyin eylediđi ahvalden maada bir sebeble hükümet tarafından cebren hiç kimsenin mesken ve menziline girilemez.

MADDE 23.- Yapılacak usulü muhakeme kanunu hükmünce hiç kimse kanunen mensup olduğu mahkemeden başka bir mahkemeye gitmeye icbar olunamaz.

MADDE 24.-Müsadere ve angarya ve cerime memnudur. Fakat muharebe esnasında usulen tâyin olunacak tekalif ve ahval bundan müstesnadır.

MADDE 25.- Bir kanuna müstenit olmadıkça vergi ve rüsumat namı ile ve namı aherle hiç kimseden bir akçe alınamaz.

MADDE 26.-İşkence ve sair her nevi eziyet katiyen ve külliyyen memnudur.

Vükelâyı Devlet

MADDE 27.- Mesnedi sadaret ve meşihatı islâmiye tarafı Padişahiden emniyet buyurulan zatlara ihale buyurulduğu misullû sair vükelânın memuriyetleri dahi ba iradei şahâne icra olunur.

MADDE 28.- Meclisi vükelâ sadrıazamın risayeti tahtında olarak aktolunup dahili ve harici umuru mühimmenin merciidir. Müzakeratından muhtacı istizan olanların kararları iradei seniye ile icra olunur.

MADDE 29.- Vükelâden herbiri dairesine ait olan umurdan icrası mezuniyeti tahtında bulunanları usulüne tevfikân icra ve icrası mezuniyeti tahtında olmıyanları sadrıazama arzeder. Sadrıazam dahi o makule mevaddan müzekereye mühtaç olmıyanların muktezasını icra veyahut tarafı hazreti padişahiden istizan ederek ve muhtacı müzakere bulunanları meclisi vükelânın müzakeresine arzeliyerek müteallik buyurulacak iradei seniye mucibince iktizasını ifa eyler. Bu mesalihin envağ ve derecatı nizamı mahsus ile tâyin olunacaktır.

MADDE 30.- Vukelâyı devlet memuriyetine müteallik ahval ve icraattan mesuldür.

MADDE 31.- Mebusan âzasından biri veyahut birkaçı Heyeti Mebusanın dahil dairei vazifesi olan ahvaldan dolayı vükelâyı devletten bir zat hakkında mes'uliyeti mucip şikâyet beyan ettiği halde evvelâ Heyeti Mebusanın nizamı dahilisi mucibince ve misillu mevaddın heyete havalesi lâzım gelip gelmiyeceğini müzakereye memur olan şubede tetkik olunmak üzere şikâyeti müş'ir Heyeti Mebusan reisine verilecek takrir reis tarafından nihayet üç gün zarfında o şubeye gönderilir ve bu şube tarafından tahkikatı lâzime icra ve iştikâ olunan zat tarafından izahatı kâfiye istihsal olunduktan sonra şikâyetin şayanı müzakere olduğuna dair ekseriyetle terkip olunacak kararname Heyeti Mebusanda kıraat olunarak ve ledeliktiza şikâyet olunan zat davetle bizzat veya bilvasıta vereceği izahat istima kılınarak âzayı mevcudenin sülûsen, ekseriyati mutlakasile kabul olunur ise muhakeme talebini müş'ir mazbatası makamı Sadarete takdim ile ledelarz müteallik olacak iradei seniye üzerine keyfiyet Divanı Âliye havale olunur.

MADDE 32.- Vükelâden itham olunanların usulü muhakemeleri kanunu mahsus ile tâyin edilecektir.

MADDE 33.- Memuriyetlerinden hariç ve sırf zatlarına ait hernevi deavide vükelânın sair efradı Osmaniyeden aslâ farkı yoktur. Bu misillu hususatın muhakemesi ait olduğu mehakimi umumiyede icra olunur.

MADDE 34.- Divanı Âlinin dairei ithamı tarafından müttehem

olduğuna karar verilen vükelâ tebriyei zimmet edinceye kadar vekâletten sakit olur.

MADDE 35.- Vükelâ ile heyeti mebusan arasında ihtilâf olunan maddelerden birinin kabulünde vükelâ tarafından ısrar olunupta mebusan canibinden ekseriyeti arâ ile ve tafsilen esbabı mucibe beyanile kat'ıyyen ve mükerreren reddedildiği halde vükelânın tebdili veyahut müddeti kanununiyesinde intisap olunmak üzere heyeti mebusanın feshi münhasırran yedi iktidarı hazreti padişahidedir.

MADDE 36.- Meclisi Umumi mün'akit olmadığı zamanlarda devleti bir muhataradan veyahut emniyeti umumiyeyi halelden vikaye için bir zarureti mübreme zuhur ettiği ve bu bapta vaz'ına lüzum görünecek kanunun müzakeresi için meclisin celp ve cem'ine vakit müsait olmadığı halde Kanunu Esasi ahkâmına mugayir olmamak üzere heyeti vükelâ tarafından verilen kararlar Heyeti Mebusanın içtimaile verilecek karara kadar ba iradei seniye, muvakkaten kanun hüküm ve kuvvetindedir.

MADDE 37.- Vükelâdan herbiri her nezaman muradeder ise heyetlerin ikisinde dahi bulunmak veyahut maiyetindeki rüesayı memurinden birini tarafından vekâleten bulundurmak ve iradı nutukta âzaya takaddüm etmek hakkını haizdir.

MADDE 38.- İstizahı madde için vükelâdan birinin huzuruna Meclisi Mebusanda ekseriyetle karar verilerek davet olundukta ya bizzat bulunarak veyahut maiyetindeki rüesayı memurinden birini göndererek irad olunacak suallere cevap verecek veyahut

lüzum görür ise mes'uliyetini üzerine alarak cevabını tehir etmek selâhiyetini haiz olacaktır.

Memurin

MADDE 39.- Bircümle memurin nizamen tâyin olunacak şerait üzere ehil ve müstahak oldukları memuriyetlere intihap olunacaktır ve bu veçhile intihap olunan memurlar kanunen mucibi azil hareketi tahakkuk etmedikçe veya kendüsü istifa eylemedikçe veyahut devletçe bir sebebi zaruri görülmedikçeazil ve tepdil olunamaz ve hüsnü hareket ve istikamet eshabından olanlar ve devletçe bir sebebi zaruriye mebni infisal edenler nizamı mahsusunda tâyin olunacağı veçhile terekkiyata ve tekaüt ve mazuliyet maaşlarına nail olacaklardır.

MADDE 40.- Her memuriyetin vezayifi nizamı mahsus ile tâyin olunacağından her memur kendü vazifesi dairesinde mes'uldür.

MADDE 41.- Memurun âmirine hürmet ve riayeti lâzımeden ise de itaati kanunun tâyin ettiği daireye mahsustur. Hilâfı kanun olan umurda amire itaat mes'uliyetten kurtulmağa medar olamaz.

Meclisi Umumi

MADDE 42.- Meclisi Umumi Heyeti Âyan ve Heyeti Mebusan namlarile başka başka iki heyeti muhtevindir.

MADDE 43.- Meclisi Umuminin iki heyeti beher sene teşrisani iptidasında tecemmu eder ve ba iradei seniye açılır ve mart iptidasında yine ba iradei seniye kapanur ve bu heyetlerden biri diğerinin müctemi bulunmadığı zamanda mün'akid olamaz.

MADDE 44.- Zatihazireti padişahi devletçe görünecek lüzum üzerine Meclisi Umumiyi vaktinden evvel dahi açar ve müddeti muayyenei içtimainı da tenkis veya temdit eder.

MADDE 45.- Meclisi Umuminin yevmi hüşadında zatı hazireti padişahi veyahut taraflarından bilvekâle sadriazam hazır olduğu ve vükelâyı devletle iki heyetin âzayı mevcudesi birlikte buldukları halde resmi küşat icra olunup senei cariyeye zarfında devletin ahvali dahiliye ve münasebatı hariciyesine ve senei atiyede ittihazına lüzum görülecek tedabir ve teşebbüsata dair bir nutku hümayun kıraat olunur.

MADDE 46.- Meclisi Umumi âzalığine intihap veya nasbolunan zevat meclisin yevmi küşadında sadriazam huzurunda ve o gün hazır bulunmayan olur ise mensup olduğu heyet müctemi olduğu halde reisleri huzurunda zatı hazireti padişahiye ve vatanına sadakat ve Kanunu Esasi ahkâmına ve uhdesine tevdi olunan vazifeye riayetle hilâfından mücanebet eyliyeceğine tahlif edilir.

MADDE 47.- Meclisi Umumi âzası rey ve mütalca beyanında muhtar olarak bunlardan hiçbiri bir gûna vaadü vaid ve talimat kaydı altında bulunamaz ve gerek verdiği reylerden ve gerek meclisin müzakeratı esnasında beyan ettiği mütalealardan dolayı bir veçhile itham olunamaz. Meğerki meclisin nizamnamei dahilisi hilâfında hareket etmiş ola. Bu takdirde nizamnamei mezkûr hükmünce muamele görür.

MADDE 48.- Meclisi Umumi âzasından birinin hiyanet ve Kanunu Esasiyi nakız ve ilgaye tasaddi ve irtikâp töhmetlerinden birile müttehem olduğuna mensup olduğu heyet azayı mevcudesinin sülûsanı ekseriyeti mutlakasile karar verilür veyahut kanunen hapis ve nefyi mucip bir ceza ile mahkûm olur ise azalık sıfatı zail olur ve bu af'alin muhakemesile mücazâtı ait olduğu mahkeme tarafından rüyet ve hükmolunur.

MADDE 49.- Meclisi Umumi âzasından herbiri reyini bizzat ita eder ve herbirinin müzakerede bulunan bir maddenin red ve kabulüne dair rey vermekten içtinabe hakkı vardır.

MADDE 50.- Bir kimse zikrolunan iki heyetin ikisine birden âza olamaz.

MADDE 51.- Meclisi Umumi heyetlerinden ikisinde dahi mürettep olan azanın nısfından bir ziyade hazır bulunmadıkça müzakereye mubaderet olunamaz ve kaffei müzakerat sülûsanı ekseriyetile meşrut olmayan hususatta hazır olunan azanın ekseriyeti mutlakası ile karargir olur ve tesavii ara vukuunda reisin reyî iki addedilür.

MADDE 52.- Bir kimse şahsına müteallik dâvasından dolayı Meclisi Umuminin iki heyetinden birine arzuhal verdiği halde eğer evvela ait olduğu memurini devlete veyahut o memurların tabi buldukları mercie müracaat etmediği tebeyyün ederse arzuhali reddolunur.

MADDE 53.- Müceddeden kanun tanzimi veya kavanini mevcudeden birinin tadili teklifi vükelâyâ ait olduğu gibi Heyeti âyan ve Heyeti Mebusanın dahi kendü vazifei muayyeneleri dairesinde bulunan mevad için kanun tanzimini veyahut kavanini mevcudeden birinin tadilini istidaya salâhiyetleri olmakla evvelce makamı Sadaret vasıtası ile tarafı Şahaneden istizan olunarak iradei seniye müteallik buyrulur ise ait olduğu dairelerden verilecek izahat ve tafsilat üzerine layihalarının tanzimi Şûrayı Devlete havale olunur.

MADDE 54.- Şûrayı devlette bilmüzakere tanzim olunacak kavanın layihaları Heyeti Mebusanda badehu Heyeti Ayanda tetkik ve kabul olunduktan sonra icrayı ahkâmınalradei seniye hazreti Padişahi müteallik buyrulur ise düştürül amel olur ve işbu heyetlerin birinde katiyen reddolunan kanun layihası o senenin müddeti içtimaiyesinde tekrar mevkii müzakereye konulamaz.

MADDE 55.- Bir kanun lâyhıası evvelâ Heyeti Mebusanda badehu Heyeti Ayanda bend bend okunup ve her bendine rey verülüp ekseriyeti ara ile karar verilmedikçe ve bedel karar heyeti mecmuası için dahi betekrar ekseriyetle karar hasıl olmadıkça kabul olunmuş olmaz.

MADDE 56.- Bu Heyetler vükelâdan veya anların göndereceği

vekillerden veya kendi azalarından olmayan veyahut resmen davet olunmuş memurinden bulunmayan hiç kimseyi gerek asaleten ve gerek bir cemaat tarafından vekaleten bir madde ifadesi için gelmiş olduğu halde asla kabul edemez ve ifadelerini istima eyliyemez.

MADDE 57.- Heyetlerin müzakeratı lisanı türki üzere cereyan eder ve müzakere olunacak layihaların suretleri tab ile yövmü müzakereden evvel azaya tevzi olunur.

MADDE 58.- Heyetlerde verilecek reyler ya tâyini esami veyahut işaret mahsusa veyahut reyi hafi ile olur. Reyi hafi usulünün icrası âzayı mevcudenin ekseriyeti arası ile karar verilmeğe mütevakıftır.

MADDE 59.- Her Heyetin inzibatı dahilisini münhasıran kendi reisi icra eder.

Heyeti Âyan

MADDE 60.- Heyeti Âyanın reisi ve âzası nihayet miktarı Heyeti Mebusan âzasının sülüsü miktarını tecavüz etmemek üzere doğrudan doğruya tarafı hazreti padişahiden nasbolunur.

MADDE 61.- Heyeti Ayana âza tâyin olunabilmek için asar ve efali umumun vüsuk ve itimadına şayan ve umuru devlette

hidematı memduhesi mesbuk ve mütearif olmak ve kırk yaşından aşağı bulunmamak lâzımdır.

MADDE 62.- Heyeti Âyan âzalığı kaydı hayat iledir. Bu memuriyetlere vükelâlık ve valilik ve ordu müşirliği ve kazaskerlik ve elçilik ve patriklik ve hahambaşılık memuriyetinde bulunmuş olan mazulinden ve berri ve bahri ferikândan ve sıfatı lazimeyi cami sair zevattan münasipleri tâyin olunur. Kendü taleplerile devketce sair memuriyete tâyin olunanlar azalık memuriyetinden sakıt olur.

MADDE 63.- Heyeti Âyanın azalık maaşı şehriye onbin kuruştur. Başka bir nam ile hazineden muvazzaf olan azanın maaş ve tâyini eğer onbin kuruştan dîn ise ol miktara iblâğ olunur ve eğer onbin kuruş veya ziyade ise ibka olunur.

MADDE 64.- Heyeti Âyan Heyeti Mebusandan verilen kavanin ve muvazene lâyhalarını tetkik ile eğer bunlarda esasen umuru diniyeye ve zatı padişahinin hukuku seniyesine ve hürriyete ve Kanunu Esasi ahkâmına ve devletin tamamıyeti mülkiyesine ve memleketin emniyeti dahiliyesine ve vatanın esbabı müdafaa ve muhafazasına ve adabı umumiyeye hâlel verir bir şey görür ise mütalâasını ilâvesiyle ya kat'iyen red veyahut tadil ve tashih olunmak üzere Heyeti Mebusana iade eder ve kabul ettiği lâyhaları tasdik ile makamı sadarete arzeyler ve heyete takdim olunan arzuhalleri bittetik lüzum görür ise ilâvei mütalâa ile beraber makamı sadarete takdim eder.

Heyeti Mebusan

MADDE 65.- Heyeti Mebusanın miktarı âzası tebaai Osmaniyeden her ellibin nüfus zükûrda bir nefer olmak itibariyle tertip olunur.

MADDE 66.- Emri intihap reyi hafi kaidesi üzerine müessestir. Sureti icrası kanunu mahsus ile tâyin olunacaktır.

MADDE 67.- Heyeti Mebusan âzalığı ile hükûmet memuriyeti bir zat uhdesinde içtima edemez. Fakat vükelâdan intihap olunanların âzalığı mücazırvesair memurinden biri mebusluğa intihap olunur ise kabul edip etmemek yedi ihtiyarındadır. Fakat kabul ettiği halde memuriyetinden infisal eder.

MADDE 68.- Heyeti Mebusan için azalığa intihabı caiz olmıyanlar şunlardır: Evvelâ tebai devleti aliyeden olmıyan saniyen nizamı mahsusu mucibince muvakkaten hizmeti ecnebiye imtiyazını haiz olan salisen türkçe bilmiyen rabian otuz yaşını ikmal etmiyen hamisen hini intihapta bir kimsenin hizmetkârlığında bulunan sadisen iflâs ile mahkûm olup ta iadei itibar etmemiş olan sabian sui ahval ile müştehir olan saminen mahcuriyetine hüküm lâhik olupta fekki hacir edilmeyen tasian hukuku medeniyeden sakıt olmuş olan aşiren tabiiyeti ecnebiye iddiasında bulunan kimselerdir. Bunlar mebus olamaz. Dört seneden sonra icra olunacak intihaplarda mebus olmak için türkçe okumak ve mümkün mertebe yazmak dahi şart olacaktır.

MADDE 69.- Mebusan intihabı umumisi dört senede bir kerre

icra olunur ve her mebusun müddeti memuriyeti dört seneden ibaret olup fakat tekrar intihap olunmak caizdir.

MADDE 70.- Mebusların intihabı umumisine heyetin mebdei içtimaı olan teşrini saniden lâakal dört mah mukaddem başlanılır.

MADDE 71.- Heyeti Mebusan âzasının herbiri kendini intihap eden dairenin ayrıca vekili olmayup umum osmanlıların vekili hükmündedir.

MADDE 72.- Müntehipler intihap edecekleri mebusları mensup oldukları dairei vilâyet ahalisinden intihap etmeğe mecburdur.

MADDE 73.- Ba iradei seniye Heyeti Mebusan feshile dağıtıldığı halde nihayet altı ayda müçtemi olmak üzere umum mebusanın müceddeden intihabına başlanılacaktır.

MADDE 74.- Heyeti Mebusan âzasından biri vefat eder veya esbabı hacriyei meşruadan birine duçar olur veya bir uzun müddette meclise devam etmez veyahut istifa eder veya mahkûmiyet veya kabulü memuriyet cihetile âzalıktan sakıt olursa yerine nihayet gelecek içtimaa yetişmek üzere usulü veçhile diğeri tâyin olunur.

MADDE 75.- Münhal olan mebusluk makamlarına intihap olunacak âzanın memuriyeti gelecek intihabı umumî zamanına kadardır.

MADDE 76.- Mebuslardan herbirine beher sene içtımai için hazineden yirmibin kuruş verilecek ve şehriye beşbin kuruş maaş itibarile memurinî mülkiye nizamına tevfikan azimet ve avdet harcırahı ita kılınacaktır.

MADDE 77.- Heyeti Mebusan riyasetine heyet tarafından ekseriyetle üç ve ikinci ve üçüncü riyasetlere üçer neferki ceman dokuz zat intihap olunarak huzuru şahaneye arzile bunlardan birisi riyasete ve ikisi reis vekâletlerine ba iradei seniye tercih ve memuriyetleri icra kılınır.

MADDE 78.- Heyeti Mebusanın müzakeratı alenidir. Fakat bir maddei mühimmeden dolayı müzakeratı hafi tutulmak vükelâ canibinden veyahut Heyeti Mebusanın âzasından onbeş zat tarafından teklif olundukta heyetin içtima ettiği mahal âzanın maadasından tahliye edilerek teklifin red veya kabulü için ekseriyeti arâya müracaat edilir.

MADDE 79.- Heyeti Mebusanın müddeti içtimaiyesinde âzadan hiç biri heyet tarafından ithama sebebi kâfi bulunduğuna ekseriyetle karar verilmedikçe veyahut bir cünha veya cinayet icra eder iken veya icrayı müteakip tutulmadıkça tevkif ve muhakeme olunamaz.

MADDE 80.- Heyeti Mebusan kendüye havale olunacak kavanin lâyhalarını müzakere ile bunlardan umuru maliyeye ve Kanunu Esasiye taalûk eder maddeleri red veya kabul veyahut tâdil eder ve mesarifi umumiye muvazene kanununda gösterildiği veçhile heyeti mebusanda tafsilâtile tetkik olunduktan sonra miktarına vükelâ ile birlikte karar verilür ve buna karşılık olacak varidatın

keyfiyet ve kemmiyeti ve sureti tevzi ve tedariki kezalik vükelâ ile birlikte tâyin edilir.

Mehakim

MADDE 81.- Kanunu mahsusuna tevfikân tarafî devletten nasbolunan ve yedlerine beratı şerif verilen hakimler lâyenazildir. Fakat istifaları kabul olunur. Hakimlerin terekkiyatı ve meslekleri ve tebdili memuriyetleri ve tekaüdleri ve bir cürüm ile mahkûmiyet üzerine azil olunmaları dahi kanunu mahsusu hükümüne tabidir ve hakimlerin ve mehakim memurlarının matlup olan evsafını işbu kanun irae eder.

MADDE 82.- Mahkemelerde hernevi muhakeme alenen cereyan eder ve ilâmatın neşrine mezuniyet vardır. Ancak kanunda musarrah esbaba mebni mahkeme muhakemeyi hafi tutabilir.

MADDE 83.- Herkes huzuru mahkemede hukukunu muhafaza için lüzum gördüğü vasaiti meşruayı istimal edebilir.

MADDE 84.- Bir mahkeme vazifesi dahilinde olan dâvanın herne vesile ile olursa olsun rüiyetinden imtina edemez ve bir kerre rüiyetine veyahut rüiyeti için iktiza eden tahkikatı evveliyeye başlandıktan sonra tatil veya tâviki dahi caiz olamaz. Meğerki dâvadan keffiyed etmiş ola. Şu kadar ki cezaya müteallik deavide hükûmete ait olan hukuk nizamı vechile yine icra olunur.

MADDE 85.- Her dâva ait olduğu mahkemede rüyet olunur. Eşhas ile hükûmet beynindeki dâvalar dahi mehakimi umumiyyeye aittir.

MADDE 86.- Mahkemeler her türlü müdahelâttan azadedir.

MADDE 87.- Deavii şer'iyeye mehakimi şer'iyede ve deavii nizamiyyeye mehakimi nizamiyyede rüyet olunur.

MADDE 88.- Mahkemelerin sunuf ve vezaif ve selâhiyetinin derecat ve taksimatı ve hükkâmın tanzifi kavanine müstenittir.

MADDE 89.- Her ne nam ile olursa olsun bazı mevaddı mahsusayı rüiyet ve hükmetmek için mehakimi muayene haricinde fevkalâde bir mahkeme veyahut hüküm vermek selâhiyetini haiz komisyon teşkili katiyen caiz değildir. Fakat kanunen muayyen olduğu veçhile tâyini mevla ve tahkim caizdir.

MADDE 90.- Hiçbir hakim hakimlik sıfatıyla devletin maaşlı bir başka memuriyetini uhdesinde cemedemez.

MADDE 91.- Umuru cezaiyyede hukuku âmmeyi vikayeye memur müddei umumiler bulunacak ve bunların vezaif ve derecatı kanun ile tâyin kılınacaktır.

Divanı Âli

MADDE 92.- Divanı Âli otuz âzadan mürekkeptir. Bunların onu Heyeti Âyan ve nou Şûrayı Devlet ve onu Mahkemeyi Temyiz ve istinaf rüesa ve âzasından kur'a ile tefrik ve tâyin olunarak Heyeti Âyan dairesinde lüzum göründükçe ba iradei seniye akdolunur. Vazifesi vükelâ ile Mahkemei Temyiz rüesa ve âzasının ve zat ve hukuku şahane aleyhinde harekete ve Devleti bir hali muhataraya ilkaya tasaddi eyliyenlerin muhakemesidir.

MADDE 93.- Divanı Âli ikiye münkasem olup biri dairei ithamiye ve biri divanı hükümdür. Daireyi ithamiye dokuz âzadan ibaret olup bunun üçü Heyeti Âyan ve üçü Divanı Temyiz ve İstinaf ve üçü Şûrayı Devlet âzasından Divanı Âliye alınacak aza içinden kur'a ile intihap olunur.

MADDE 94.- Bu dairei şikâyet olunan zevatın müttehem olup olmadığına sülûsanı ekseriyetile karar verir ve dairei ithamiyede bulunanlar divanı hükümde bulunamaz.

MADDE 95.- Divanı hüküm yedisi Heyeti Âyan ve yedisi Divanı Temyiz ve İstinaf ve yedisi Şûrayı Devlet rüesa ve âzasından olmak üzere Divanı Ali âzasının yirmibir neferinden mürekkep olarak Dairei ithamiye tarafından muhakemesi lâzım olduğuna karar verilmiş dâvalar hakkında âzayı mürettebenin sülûsanı ekseriyetile kat'iyen ve kavanini mevzuasına tatbikan hükmeder ve hükümleri kabili istinaf ve temyiz değildir.

Umuru Maliye

MADDE 96.- Tekâlifi Devletın hiçbiri bir kanun ile tâyin olunmadıkça vaz ve tevzi ve istihsal olunamaz.

MADDE 97.- Devletın bûdçesi varidat ve mesarifâtı takribiyesini mübeyyin kanundur. Tekâlifi devletın vaz ve tevzi ve tahsil emrinde müstenit olacağı kanun budur.

MADDE 98.- Bûdçe yani muvazenei umumiye kanunu Meclisi Umumide madde be madde tetkik ve kabul olunur. Varidat ve mesarifâtı muhammenin müfredatını cami olmak üzere ana merbut olan cedveller nızamen tâyin olunan numunesine tevfikân aksam ve fusul ve mevaddı müteaddideye münkasem olarak bunların müzakeresi dahi fasıl fasıl icra edilir.

MADDE 99.- Muvazenei umumiye kanunu müteallik olduğı senenin dühulünde mevkii icraya konulabilmek için lâyihası Hey'eti Mebusana Meclisi Umuminin küşadı akabinde ita olunur.

MADDE 100.- Bir kanunu mahsus ile muayyen olmadıkça emvâli devletten muvazene haricinde sarfiyat caiz olamaz.

MADDE 101.- Meclisi umuminin münakit bulunmadığı esnada esbabı mucbireyi fevkalâdeden dolayı muvazene haricinde masraf ihtiyarına lüzumu kavi tahakkuk eder ise mesuliyeti heyeti vükelâyâ ait olmak ve Meclisi Umuminin küşadı akabinde ana dair kanun lâyihası Meclisi Umumiye verilmek üzere o

masrafın tesfiyesi için iktiza eden mebalîğın tarafı hazreti padişahiye arz ve istizan ile sadır olacak iradei seniye üzerine tedarik ve sarfı caiz olur.

MADDE 102.- Muvazene kanunun hükmü bir seneye mahsustur. O senenin haricinde hükmü cari olamaz ancak bazı ahvalı fevkaladeden dolayı Meclisi Mebusan muvazeneyi kararlaştırmaksızın fesih bulunduğu halde hükmü bir seneyi tecavüz etmemek üzere bir kararname ile vükelâyı devlet ba iradei seniye seneyi sabıka muvazenesinin cereyanı ahkâmını Meclisi Mebusanın gelecek içtimainâ kadar temdit ederler.

MADDE 103.- Muhasebei kat'ıye kanunu müteallik olduğu senenin varıdatından istihsal olunan mebalîğ ile yine o senenin mesarifatına vukubulunan sarfiyatın miktarı hakikisini mübeyyin olarak bunun şekil ve taksimatı dahi muvazenei umumiye kanununa tamamile mutabık olacaktır.

MADDE 104.- Muhasebei kat'ıye kanununun lâyihası müteallik olduğu senenin hitamından itibaren nihayet dört sene sonra Meclisi Umumiye ita olunur.

MADDE 105.- Emvali devletin kabız ve sarfına memur olanların muhasebelerini rüiyet ve devairden tanzim olunan sal muhasebelerini tetkik ederek hulâsai tetkikat ve neticei mütalâatını her sene bir takriri mahsus ile Heyeti Mebusana arzylelemek üzere bir Divanı Muhasebat teşkil olunacaktır. Bu divan her üç ayda bir kerre ahvali maliyeyi riyaseti vükelâ vasıtasile ba takrir tarafı hiazreti padişahiye dahi arzeder.

MADDE 106.- Divanı Muhasebatın âzası oniki kişiden mürettep olacak ve herbiri Heyeti Mebusandan ekseriyetle azlinin lüzumu tastik olunmadıkça memuriyetinde kaydı hayat ile kalmak üzere ba iradei seneyi nasbolunacaktır.

MADDE 107.- Divanı Muhasebat âzasının evsafı ve vezayifinin tafsilatı ve sureti istifa ve tepdil ve terakki ve tekaüdü ve akkaminin keyfiyeti teşkili bir nıзамı mahsus ile tâyin olunacaktır.

Vilâyat

MADDE 108.- Vilâyatın usulü idaresi, tevsii mezuniyet ve tefriki vezayif kaidesi üzerine müesses olup derecatı nıзамı mahsus ile tâyin kılınacaktır.

MADDE 109.- Vilâyet ve liva ve kaza merkezlerinde olan idare meclislerle senede bir defa merkezi vilâyette içtima eden Meclisi Umumi âzasının sureti intihabı bir kanunu mahsus ile tevsii olunacaktır.

MADDE 110.- Vilâyat Mecalisi Umumiyesinin vezayifi yapılacak kanunu mahsusunda beyan olunacağı veçhile turuku meabir tanzimi ve itibar sandıklarının teşkili ve sanayi ve ticaret ve felâhatın teshili gibi umuru nafiaya müteallik mevad hakkında ve umuma ait maarif ve terbiyenin intişarı yolunda müzakerata şâmil olmakla beraber tekâlif ve mürettebatı miriyenin sureti tevzi ve istihsalinde ve muamelatı sairede kavanin ve nıзамatı

mevzua ahkâmına muhalif gördükleri ahvalin müteallik olduğu makam ve mevkilere tebliğile tashih ve ıslahı zımında arzı iştikâ etmek selâhiyetini dahi muhtevi olacaktır.

MADDE 111.- Müsakkafat ve müstagillât ve müstagillât ve nukudu mevkufe hasılatının şurutu vakfiyesi ve teamülü kadimi veçhile meşrutun lehine ve hayrat ve müberrata sarfolunmak üzere vasiyet edilen emvalin vasiyetnamelerinde muharrer olduğu üzere musalehine sarfına ve emvali eytamın nızamnamei mahsusı veçhile sureti idaresine nezaret etmek üzere her kazada her milletin bir cemaat meclisi bulunacak ve bu meclisler tanzim edilecek nızamatı mahususası veçhile her milletin müntehap efradından mürekkep olacaktır. Ve mecalisi mezkûre mahalleri hükûmetlerini ve Vilâyet Mecalisi Umumiyesini kendülerine merci bilecektir.

MADDE 112.- Umuru belediye dersaadet ve taşralarda bilintihap teşkil olunacak devairi belediye meclisleriyle idare olunacak ve bu dairelerin sureti teşkili ve vezaifi ve âzasının sureti intihabı kanunu mahsus ile tâyin kılınacaktır.

Mevaddı Şetta

MADDE 113.- Mülkün bir cihetinde ihtilâl zuhur edeceğini müeyyid asar ve emarat görüldüğü halde hükûmeti seniyenin o mahalle mahsus olmak üzere muvakkaten (idarei örfiye) ilânına hakkı vardır. (İdarei örfiye) kavanin ve nızamatı mülkiyenin muvakkaten tailinden ibaret olup (idarei örfiye) tahtında bulunan mahallin sureti idaresi nızamı mahsus ile tâyin olunacaktır.

Hükûmetin emniyetini ihlâl ettikleri idarei zabitanın tahkikatı mevsukası üzerine sabit olanların memâliki mahrusai şaheneden ihraç ve teb'id etmek münhasran zatı hazireti padişahinin yedi iktidarındadır.

MADDE 114.- Osmanlı efradının kâffesince tahsili maarifin birinci mertebesi mecburi olacak ve bunun derecat ve teferrüatı nıżamı mahsus ile tâyin kılınacaktır.

MADDE 115.- Kanunu Esasinin bir maddesi bile hiçbir sebep ve bahane ile tatil veya icradan iskat edilemez.

MADDE 116.- Kanunu Esasinin mevaddı mündericesinden bazılarının icabı hale ve vakte göre tagyir ve tadiline lüzumu sahih ve kat'i göründüğü halde zikri ati şerait ile tadili caiz olabilir. Şöyleki ya Heyeti Vükelâ veya Heyeti Âyan veya Heyeti Mebusan tarafından işbu tadile dair bir teklif vukubulduğu halde evvelâ Meclisi Mebusanda azayı mürettebenin sülûsan ekseriyetile kabul Meclisi Âyanın keزالik sülûsan ekseriyetile tasdik edildikten sonra iradei seniye dahi o merkezde sudur eder ise tadilâtı meşruha düsturulamel olur ve Kanunu Esasinin tadili teklif olunan bir maddesi berveçhi meşruh müzakeratı lâzimesinin icrasile iradei seniyesinin suduruna kadar hüküm ve kuvvetini kaip etmeksizin meriyülicra tutulur.

MADDE 117.- Bir maddei kanuniyenin tefsiri lâzım geldikte umuru adliyye müteallik ise tâyini manâsı Mahkemei Temyize ve idarei mülkiyye dair ise Şurayı Devlete ve işbu Kanunu Esasiden ise Heyeti Âyana aittir.

MADDE 118.- Elyevm düsturulamel bulunan nıżamat ve teamül ve âdat ilerüde vazolunacak kavanin ve nıżamat ile tadil veya ilga olunmadıkça meriyülicra olacaktır.

MADDE 119.- Meclisi Umumiye dair olan fi 1- Şevval sene 93 tarihli talimatı muvakkatenin cereyanı ahkâmı yalnız birinci defa içtima edecek Meclisi Umuminin müddeti inikadiyesi hıtamına kadar olup andan sonra hükmü carî değildir.

7 ZİLHİCCE TARİHLİ KANUN-I ESASÎ'NİN BAZI MEVADD-I MUADDELESİNE DAİR KANUN

İrade Tarihi (H) : 22 Ağustos 1909
 İrade Tarihi (R) : 09.Ağustos.1325
 İrade Tarihi (M) : 22.Ağustos.1909
 Takvim-i Vekayi : 19.Şaban.1327, S.:321
 Dustur : 2. T., c.:1, s.:638

Heyeti Âyân Kararnamesi

Kanun-ı Esasî'nin lüzum-ı ta'diline Meclis-i Meb'usan'ca sülûsan-ı ekseriyetle karar verilip ve mevadd-ı muaddelesi bend bend yine sülûsan-ı ekseriyetle kabul olunup lâyiha-yı kanuniye şeklinde Meclis-i Âyân'a tevdi kılınmış ve Meclis-i Âyân'ca dahi Kanun-ı Esasî'nin lüzum-ı ta'diline sülûsan-ı ekseriyetle karar verilerek lâyiha-yı kanuniyesi encümen-i mahsusuna havale olunmuş idi. Ancak devre-i ictimaiyenin ahiri olmak ve Meclis-i Meb'usan'dan tevdi olunan levayih-ı kanuniye tekessür etmek sebebiyle Kanun-ı Esasî'nin baştan başa tedkikatma vakit müsait olamamış ve meşrutiyeti idare ve hakimiyet-i millîyenin teeyyüdü için kanun-ı mezkûr mevaddmm en mühim ve müstacel olanlarının tedkiki ve mübhem ve nakıs görünenlerin tazvih ve ikmal ile işbu devre-i ictimaiyyeye ait kavanin sırasında ilân olunması kavaid-i meşrutiyetin cidden ve fiilen teessüs ettiğini enzar-i âmmede isbat etmek için elzem görülmüş ve mevadd-ı sairenin tedkikatı devre-i ictimaiye-i âtiyeye bırakılmıştır. Her iki heyetde ta'dilen kabulüne karar verilen üçüncü, altıncı, yedinci, onuncu, onikinci, yirmiyedinci, yirmisekizinci, yirmidokuzuncu, otuzuncu, otuzbeşinci, otuzaltıncı, otuzsekizinci, kırküçüncü, kırkdördüncü, ellüçüncü, ellidördüncü, yetmişaltıncı; yetmişyedinci, sekseninci,

yüzonüçüncü ve yüzonsekizinci maddeleri asılları ile suret-i muaddelelerini havi lâyiha-yı kanuniye leffen takdim kılınmış ve yüzondokuzuncu madde tayyedelmış ve yeniden üç madde ilâve ilunup Kanun-ı Esasî'nin tedkikat ve tâdilâtı ikmal olundukta fasl-ı mahsuslarına nakl ve derç olunmak üzere mevadd-ı selâse-i mezkûre şimdilik yüzondokuzuncu ve yüzyirminci ve yüzyirmibirinci madde olarak kabul olunmuş ve lâyiha-yı mezkûrenin bilistîzan tasdik-i âliye iktiran ettikten sonra Ceride-i Resmiye ile ilân olunarak mevki-i tatbika vazedilmek üzere kuvve-i icraiye tebliği kararlaştırılmıştır.

Mevadd-ı Muaddele

Üçüncü Madde- Saltanat, Seniyye-i Osmaniye Hilâfet-i Kübrâ-yı İslamiyet'i haiz olarak sülâle-i Âl-i Osman'dan usûl-ı kadimesi vechile ekber evlâda aittir. Zat-ı hazret-i padişah-i hin-i cülûslarında Meclis-i Umûmîde ve Meclis müctemi değilse ilk ictimanda şer'i şerif ve Kanu-ı Esasi ahkâmına riayet ve vatan ve millete sadakat edeceğine yemin eder.

Altıncı Madde- Sülale-i Âl-i Osman'ın hukuk-ı hürriye ve emval ve emlâk-i zatiye ve kanun-i mahsus mucibince madamel hayat tahsisat-ı maliyeleri tekâfül-ı umûmî tahtmdadır.

Yedinci Madde- Hutbelerde namının zikri ve meskukat darbı, kanun-ı mahsusuna tevfikân rütbe ve menasib tevcihi, nişan itası sadriazam ve şeyhülislâmın intihap ve tayini sadriazamm teşkil ve arz edeceği vükelânın tasdik-i memuriyetleri, icabında vükelânın ale'l-usul azl ve tebdili, kavanin-i umûmîyenin tasdiki ile ilân-ı

mer'iveti devair-i hükûmetin muamelâtına ve kavaninin suver-i icraiyesine müteallik nizamnameler tanzimi, her nevi kavanin tekfili, ahkâm-ı şeriye ve kanuniyenin muhafaza ve icrası, eyalât-ı mümtazenin şerait-i imtiyaziyelerine tevfikân icrayı tevcihatı, kuva-yı berriye ve bahriyenin kumandası, harp ilânı, musalâha akdi, mücazat-ı kanuniyenin tahfif ve affı, Meclis-i Umûmî'nin tasvibi ile afv-ı, umûmî ilânı, Meclis-i Umûmî'nin miadında küşad ve tatili, Meclis-i Umûmî'nin ahval-i fevkalâdede vektinden evvel ictimaa daveti, otuzbeşinci madde mucibince Meclis-i Meb'usan'ın üç ay zarfında intihap olunup ictima etmek şartı ile ve Heyet-i Ayân'ın muvafakati ile lede'liktiza feshi, alelumum muahedat akdi hukuk-ı mukaddese-i padişahîdendir. Ancak sulhe ve ticarete ve terk ve ilhak-ı araziye ve tebaa-i Osmaniye'nin hukuk-ı asliye ve şahsiyesine taaluk eden ve devletçe masarifi mucip olan muahedatın akdinde Meclis-i Umûmî'nin tasdiki şarttır. Meclis-i Umûmî'nin münakid olmadığı zamanda heyet-i vükelânın tebeddülü vukuunda keyfiyet-i tebeddülден mütevellid mesuliyet heyet-i lahkaya ait olacaktır.

Onuncu Madde- Hürriyet-i şahsiye her türlü taarruzdan masundur. Hiç kimse şer' ve kanunun tâyin ettiği sebep ve suretten maada bir bahane ile tevkif ve mücazat olunamaz.

Onikinci Madde- Matbuat kanun dairesinde serbesttir. Hiçbir vechile kable't-tab teftiş ve muayeneye tâbi tutulamaz.

Yirmiyedinci Madde- Mesned-i sadaret ve Meşihat-ı İslâmiye emniyet buyrulan zevata ihale buyrulduğu misillü teşkil-i vükelâyâ memur olan sadriazamın tensîb ve arzı ile sair vükelânın memuriyetleri dahi bâ-irâde-i şâhâne icra olunur.

Yirmisekizinci Madde- Meclis-i vükelâ sadriazamın riyaseti tahdında olarak akdolunup dahilî ve haricî umûr-ı mühimmenin merciidir. Müzakeratından muhtaç-ı tasdik olan kararlar ledelarz irade-i seniye ile icra olunur.

Yirmidokuzuncu Madde- Vükelâdan her biri dairesine ait olan umurdan mezuniyeti tahtında bulunanları usule tevfikân icra ve icrası mezuniyeti tahtında olmayanları sadriazama inha eder. Sadriazam dahi o makûle mevaddan müzakereye muhtaç olmayanları doğrudan doğruya ve muhtacı müzakere bulunanları meclis-i vükelâda bade'l müzakere muhtaç-ı tasdik olduğu takdirde arz eder ve muhtaç-ı tasdik olmıyanlar hakkındaki Heyeti vükelâ kararını tebliğ eyler. Bu mesalihin enva' ve derecatı kanun-ı mahsusla tayin olunacaktır. Şeyhülislâm muhtaç-ı müzakere olmayan mevaddı doğrudan doğruya arz eder.

Otuzuncu Madde- Vükelâ hükûmetin siyaset-i umûmîyesinden müstereken ve daire-yi nezaretlerine ait muamelâtta dolayı münferiden Meclis-i Meb'usan'a karşı mesuldürler. Taraf-ı hazret-i padişahîden tasdike muhtaç olan mukarreratın mâmulünbih olması için sadriazam ile daire-i müteallikası nâzırı taraflarından kararnamelere vaz'-ı imza edilerek kararın mesuliyeti deruhte olunmak ve anların imzası balâsına taraf-ı hazret-i padişahiden dahi vaz'-ı imza buyrulmak şarttır. Heyet-i vükelâca ittihaz olunan kararlar umum vükelânın imzalarını havi olacak ve o imzaların balâsına muhtaç-ı tasdik olduğu takdirde kezalik taraf-ı hazret-i padişahîden vaz'-ı imza buyrulacaktır.

Otuzbeşinci Madde- Vükelâ ile Heyet-i meb'usan arasında ihtilâf vukuunda vükelâ reyinde ısrar edüp de mebusan canibinden katiyen ve mükerreren reddildiği halde vükelâ ya meb'usan'ın

kararını kabule veya istifaya mecburdur. İstifa takdirinde yeni gelen heyet-i vükelâ heyet-i sabıkanın fikrinde ısrar eder ve Meclis esbâb-ı mucibe beyanı ile yine red ederse yedinci madde mucibince intihabata başlanılmak üzere zat-ı hazret-i padişahi meclisi feshedebilir fakat heyet-i cedide-i mebusan evvelki heyetin reyinde sebat ve ısrar ederse Meclis-i Meb'usan'ın rey ve kararının kabulü mecbuî olacaktır.

Otuzaltıncı Madde- Meclis-i Umûmîmünakit olmadığı zamanlarda devleti bir muhataradan veyahut emniyet-i umûmîyeyi halelden vikaye için bir zaruret-i mübreme zuhur ettiği ve bu babda vaz'ına lüzum görünecek kanunun müzakeresi için Meclisin celp ve cem'ine vakit müsait olmadığı halde Kanun-ı Esasi ahkâmına mugayir olmamak üzere heyet-i vükelâ tarafından verilen kararlar Heyet-i Meb'usan'ın ictimaiyle verilecek karara kadar ba-irâde-i seniyye muvakkaten kanun hüküm ve kuvvetinde olup ilk ictimada Heyet-i Meb'usan'a tevdi edilmek lâzımdır.

Otuzsekizinci Madde- İstîzah-ı madde için vükelâdan birinin huzuruna Meclis-i Meb'usan'da ekseriyetle karar verilerek davet olundukta ya bizzat bulunarak yahut maiyetindeki rüesayı memurînden birini göndererek irad olunacak suallere cevap verecek yahut lüzum görür ise mesuliyeti üzerine alarak cevabının tehirini talep etmek hakkını haiz olacaktır. Netice-i istizahta Heyet-i Meb'usan'ın ekseriyet-i ârâsı ile hakkında adem-i itimat beyan olunan nazır sakıt olur. Reis-i vükelâ hakkında adem-i itimat beyan olunduğu halde heyeti vükelâ hep birden sükût eder.

Kırküçüncü Madde- Meclis-i Umûmî'nin iki heyeti beher sene

Teşrinisani iptidasında bilâ-davet tecemmu eder ve bâ-irade-i seniyye açılır ve Mayıs iptidasında yine bâ-irâde-i seniyye kapanır. Bu heyetlerden biri diğèrinin müçtemi bulunmadığı zamanlarda münakit olamaz.

Kırkdördüncü Madde- Zât-ı hazret-i padişahî görülecek lüzum üzerine re'sen yahut meb'usanın ekseriyet-i mutlakası tarafından vuku bulacak taleb-i tahrirîye binaen Meclis-i Umûmî'yi vaktinden evvel açar ve Heyet-i Umûmîye'nin kararı ile veya res'en müddet-i muayene-i ictimai temdit edebilir.

Ellüçüncü Madde- Müceddeden kanun tanzimini veya kavanin-i mevcudeden birinin ta'dilini teklife vükelâ ve âyân ve meb'usan'dan her birinin hakkı vardır. İki meclisten her biri müceddeden veya ta'dilen kaleme aldığı kanun lâyhalarını diğèr heyete gönderir. Orada dahi kabul olunduktan sonra tasdik hazret-i padişahîye arz olunur.

Ellidördüncü Madde- Tanzim olunacak kavanin lâyhaları Meclis-i Meb'usan ve Âyânca tetkik ve kabul olunarak ledelarz tasdik ile icra-yı ahkâmına irade-i seniyye-i hazret-i padişahî taalluk ederse düstûrülamel olur. Arz olunan kanunlar iki mah zarfında ya tasdik olunur yahut tekrar tetkik edilmek üzere bir kere iade edilir. İade olunan kanunun tekrar müzakeresinde ekseriyet-i sülûsan ile kabul şarttır. Müstaceliyetine karar verilmiş olan kanunlar on gün zarfında ya tasdik veya iade olunur.

Yetmişaltıncı Madde- Meb'uslardan her birine beher sene ictimai için Hazine'den otuz bin kuruş verilecek şehrî beş bin kuruş maaş itibariyle memurîn-i mülkiye nizamına tevfikan

azimet ve avdet harcirahı ita kılınacaktır. Müddet-i kanuniyeden fazla ictima vuku bulduğu suretde şehrî beş bin kuruş itibariyle tahsisat-ı munzama verilecektir.

Yetmişyedinci Madde- Heyet-i Meb'usan riyaseti ile birinci ve ikinci reis vekâletlerine heyet tarafından her sene ictimanda ekseriyetle birer zat intibah ve intihab-ı vaki huzur-ı padişahîye arz olunur.

Sekseninci Madde- Masarifat-ı umûmîye muvazene kanununda gösterildiği vechile Heyet-i Meb'usan'da tafsilâtı ile tetkik olunduktan sonra miktarına vükelâ hazır olduğu halde mebusanca karar verilir. Buna karşılık olacak varidatın keyfiyet ve kemiyeti ve suret-i tevzi ve tedariki vükelâ huzuru ile tâyin edilir.

Yüzonüçüncü Madde- Mülkün bir cihetinde ihtilâl zuhur edeceğini müeyyid âsâr ve emarat görüldüğü halde hükûtnet-i seniyyenin o mahalle mahsus olmak üzere muvakkaten idare-i örfiye ilânına hakkı vardır. İdare-i örfiye kavanin ve nizamât-ı mülkiyenin muvakkaten tatilinden ibaret olup idare-i örfiye tahtında bulunan mahallin suret-i idaresi nizam-ı mahsus ile tayin olunacaktır.

Yüzonsekizinci Madde- Elyevm düstûrül-amel bulunan nizamât ve teamül ve adat ileride vazolunacak kavanin ve nizamât ile ta'dil veya ilga olunmadıkça meriyyü'l-icra olacaktır. Kavanin ve nizamâtın tanziminde muamelât-ı nâsa erfak ve ihtiyacat-ı zamana evfak ahkâm-ı fikhiye ve hukukiye ile âdâb ve muamelât esas itihaz kılınacaktır.

119 uncu madde tayyolunmuştur. (Yeniden üç madde ilâve

olunup Kanun-ı Esasî'nin tetkikat ve tadilatı ikmal olundukta fasl-ı mahsuslarına nakil ve derc-olunmak üzere mevadd-ı selâse-i mezkûre şimdilik yüzondokuz ve yûzyirmi ve yûzyirmibir rakamı ile berveçh-i âti tahrir edilmiştir):

Yûzondokuzuncu Madde- Postahanelere mevdu evrak ve mekatib müstantik veya mahkeme kararı olmayınca açılmaz.

Yûzyirminci Madde- Kanun-ı mahsusuna tebaiyet şartı ile Osmanlılar hakk-ı ictimaa maliktir. Devlet-i Osmaniye'nin temamiyet-i mülkiyesini ihlâl ve şekl-i meşrutiyet ve hükûmeti tağyir ve Kanun-ı Esasî ahkâmı hilâfında hareket ve anâsır-ı Osmaniye'yi siyaseten tefrik etmek maksatlarından birine hadim veya ahlâk ve âdâb-ı umûmiyeye mugayir cemiyetler teşkili memnu' olduğu gibi ale'İtlâk hafi cemiyetler teşkili de memnudur.

Yûzyirmibirinci Madde- Heyet-i Âyân müzakeratı alenîdir fakat bir madde-i mühimmeden dolayı müzakerat hafi tutulmak vükelâ canibinden veya Heyet-i Âyân âzasından beş zat tarafından teklif olundukta heyetin ictima ettiği mahal azanın madasından tahliye edilerek teklifi red veya kabul için ekseriyet-i ârâya müracaat olunur.

Meclis-i Mebusan ve Ayân'da kabul olunan işbu lâyihanın kanuniyetini irade eyledim.

Mehmet Reşat

5Şaban 1327 (8 Ağustos 1325)

KANUNU ESASÎ'NİN 5 ŞABAN 1327 TARİHLİ 7, 35 VE 43'ÜNCÜ MEVADD-I MUADDELESİNİ MUADDİL KANUN

İrade Tarihi (H) : 02. Recep.1332
İrade Tarihi (R) : 14.Mayıs.1330
İrade Tarihi (M) : 27.Mayıs.1914
Takvim-i Vekayi : 22.Mayıs.1330, S.:1837
Dustur : 2. T.D. c.:6, s.:749

7'nci maddenin fıkrâi muadelesi:

“... otuz beşinci madde mucibince Heyet-i Meb’usan’ın lede’liktiza feshi ve müddet-i teciliye ve tatiliyenin mecmuu müddet-i ictimaiye-i seneviyenin nısfını tecavüz etmemek ve o sene-i ictimaiye zarfında müddetini ikmal eylemek üzere tecil ve tatili... hukuk-ı mukaddese-i padişahîdendir.”

35'inci madde muaddele:

“Vükelâ ile Heyet-i Meb’usan arasında ihtilâf olunan maddelerden birinin kabulünde vükelâ tarafından ısrar olunup da meb’usan canibinden ekseriyet-i ârâ ile ve mükerreren red edildiği halde vükelânın tebdili veyahut müceddeden ve dört ay zarfında intihap ve ictima olunmak üzere Heyet-i Meb’usan’ın feshi hukuk-ı padişahî cümlesindedir. Fakat Heyeti cedide-i meb’usan evvelki heyetin reyinde sebat ve ısrar ederse Meclis-i Meb’usan’ın rey ve kararının kabulü mecburi olacaktır.”

43'üncü maddei muaddele:

"Meclis-i Umûmî'nin iki heyeti beher sene teşrinisani iptidasında ve tecil vuku bulmuş ise müddet-i teciliyenin inkizasında bilâdaveyin ictima eder ve bâ-irâde-i seniyye küşad edilir. Müddet-i ictima altı aydır ve bu müddetin hitamında meclis yine bâ-irâde-i seniyye kapanır. Bu heyetlerden biri diğèrinin bulunmadığı zamanlarda münakit olamaz. Meclis-i Meb'usan feshedildiği halde dört ay sonra ictima edecek olan Heyet-i cedidenin ictimai bir ictima-ı fevkalâde hükmünde olup müddeti iki aydır ve kabil-i temdit olup tecile tâbi değildir ve altmışdokuzuncu maddede muharrer olan dört seneden ibaret müddet-i memuriyeti teşrinisani ibtidasında başlar."

Kanun-ı Esasî'nin yetmiş üçüncü maddesi mülğadır. Meclis-i Meb'usan ve Âyân'da kabul olunan işbu lâyihanın kanuniyetini ve ona göre Kanun-ı Esasî'ye ilâvesini irade eyledim. Mehmet Reşat

7 ZİLHİCCE 1293 TARİHLİ KANUN-I ESAŞÎ'NİN 102'NCİ MADDESİ İLE 2 RECEP 1332 TARİHLİ 7'İNCİ VE 43'ÜNCÜ MEVADD-I MUADDELESİNİ MUADDİL KANUN

İrade Tarihi (H) : 02. Recep.1332
İrade Tarihi (R) : 14.Mayıs.1330
İrade Tarihi (M) : 27.Mayıs.1914
Takvim-i Vekayi : 22.Mayıs.1330, S.:1837
Dustur : 2. T.D. c.:6, s.:749

Yedinci Madde- ....Meclis-i Umûmî'nin miadında açılıp kapatılması, gerek vaktinden evvel gerek suret-i fevkalâdede

ictimaa daveti, temdid-i müddeti, üç ayı tecavüz ve tekerrür etmemek üzere tecili ve sene-i ictimaiyesi zarfında müddetini ikmal eylemek üzere Meclis'in muayyen bir zaman için tatili, otuzbeşinci madde mucibince Heyet-i Meb'usan'ın lede'liktiza feshi, alelumum muahedat akdi... hukuk-ı mukaddase-i padişahîdendir.

Kırküçüncü Madde- Meclis-i Umûmî'nin iki heyeti beher sene teşrinisani ibtidâsında ve tecil vuku bulmuş ise müddet-i teciliyenin inkizâsında bilâ-dâvetin ictima ve bâ-irâd-ei seniyye küşâd edilir. Müddet-i ictima dört aydır ve bu müddetin hitamında...

Yüzikinci Madde- Muvazene kanunun hükmü bir seneye mahsustur. O senenin haricinde hükmü câri olamaz ve bu hüküm tecil ve tatil ile ihlâl edilemez. Ancak, mebusan muvazeneyi kararlaştırmaksızın fesholunduğu halde....

Meclisi Âyân ve Meb'usan'ca kabul olunan işbu lâyiha vechile Kanun-ı Esasi'nin tâ'dilini irade eyledim.

26 Rebiyülevvel 1333 Mehmet Reşat

KANUN-I ESASÎ'NİN 5 ŞABAN 1327 TARİHLİ 76'INCI MADDE-İ MUADDELESİNİ MUADDİL KANUN

İrade Tarihi (H) : 26 . Rabiulevvel . 1333

İrade Tarihi (R) : 29 . Kanunusani . 1330

İrade Tarihi (M) : 11 Şubat 1915

Takvim-i Vekayi : 02.Şubat.1330, S.:2084

Dustur : 2. T.D. c.:7, s.:224

MADDE 76.- Meclis-i Meb'usan âzasından herbirine her sene ictimai için elli bin kuruş tahsisat ve şehir dört bin kuruş üzerinden azimet ve avdet harcırahı verilir. Müddet-i ictimanın temdidi ve meclisin fevkalâde içtımı halinde ayrıca tahsisat verilmez. Fesihten sonra ictima' eden meclis azasına tahsisatın nisfı verilir.

Meclisi Âyân ve Meb'usan'ca işbu lâyiha veçhiyle Kanun-ı Esasî'nin tâ'dilini irade eyledim.
Mehmet Reşat

**KANUN ESASİNİN 26 REBİÜLEVVEL 1333
TARİHLİ 7'İNCİ MADDE-İ MUADDELESİNİN
TADİLİ İLE 2 RECEP 1332 TARİHLİ 35'İNCİ
MADDEİ MUADDELESİNİN TAYYI HAKKINDA
KANUN**

İrade Tarihi (H) : 04 . Cemaziyelevvel . 1334

İrade Tarihi (R) : 25 . Şubat . 1331

İrade Tarihi (M) : 09 Mart 1916

Takvim-i Vekayi : 29.Şubat.1331, S.:2466

Dustur : 2. T., c.:8, s.:484

MADDE 7- ....dört ay zarfında bi'l-intihâb ictima etmek üzere lede'l-iktiza Hey'eti Meb'usan'ın feshi ... hukuk-ı mukaddese-i padişahîdendir.

MADDE 35.- Tayyedilmiştir.

Meclisi Âyân ve Meb'usan'ca kabul olunan işbu lâyiha vechile
Kanun-ı Esasi'nin tâ'dilini irade eyledim.

Mehmet Reşat

7 ZİLHİCCE 1293 TARİHLİ KANUN-I ESASÎ'NİN 72'NCİ MADDESİNİ MUADDİL KANUN

İrade Tarihi (H) : 15 . Cemaziyelevvel . 1334

İrade Tarihi (R) : 07 . Mart . 1332

İrade Tarihi (M) : 20 Mart 1916

Takvim-i Vekayi : 20.Mart.1332, S.:2486

Dustur : 2. T.D., c.:8, s.:754

MADDE 72.- Muntehipler evsaf-ı matlûbeyi haiz her Osmanlı'yı meb'us intihap edebilirler. Ancak bir kimse aynı zamanda üçten ziyade daire-i intihabiyede namzetliğini vaz' edemez.

Meclisi Âyân ve Meb'usan'ca kabul olunan işbu lâyiha vechile
Kanun-ı Esasi'nin tâ'dilini irade ettim.

Mehmet Reşat

KANUN ESASİNİN 69'UNCU MADDESİNİ MUADDİL KANUN

İrade Tarihi (H) : 08 . Cemaziyelahir . 1336

İrade Tarihi (R) : 21 . Mart . 1334

İrade Tarihi (M) : 21 Mart 1918

Takvim-i Vekayi : 22.Mart.1334, s.:3187

Dustur : 2. T., c.:10, s.:176

MADDE 69.- Meb'usan intihab-ı umûmîsi dört senede bir kere icra olunur. İntihap olunan meb'usların müddet-i meb'usiyeti dört seneden ibaret olup fakat tekrar intihap olunmak caizdir. Ancak dördüncü sene-i ictimaiye ordu'yı hümayunun umûmî

seferberliğini müstelzim muhabereye müsadif olduğu halde her iki mecliste aded-i mürettebin sülûsanıyla müzakeresine ibtidar ve aded-i mürettebin ekseriyet-i mutlakasıyla kabul edilecek bir kanun ile müddet-i mezkûre temdit olunabilir.

Meclisi Âyân ve Meb'usan'ca kabul olunan işbu lâyiha veçhiyle Kanun-ı Esasi'nin tâ'dilini irade eyledim.

Mehmet Reşat

Kaynak
Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi
anayasa.gov.tr

ekitap.ayorum.com